

Media and Culture, Institute for Humanities and Cultural Studies (IHCS)
Biannual Journal, Vol. 11, No. 2, Autumn and Winter 2021-2022, 239-274
Doi: 10.30465/ismc.2021.36343.2391

Presenting the mapping of the reference solutions of the Fajr International Film Festival

Ehsan Salemi^{*}, Mahdi Abdolhamid^{**}

Farshad Asgarikia^{***}, Masoumeh Sarvandi^{****}

Abstract

International Section of Fajr International Film Festival In 2014, it was separated from the national section of this cultural and artistic event to continue its work as an independent festival entitled "Fajr International Film Festival". This new festival, like any other cultural and artistic event, in order to achieve the desired level of performance and effective position in the world, must determine the characteristics for its progress. Therefore, the purpose of this study was to investigate the effective strategies on turning the World Film Festival into a prestigious film festival and reference. In data collection, library studies and semi-structured interviews were used to find effective solutions for the festival's reference. To analyze the data, the method of content analysis and the importance of performance was used to prioritize effective solutions in the form of comprehensive themes. The obtained results led to the extraction of 20 strategies effective in referencing the festival, which, using the

* Master of Media Management, Soore University, ehsan.salemi1369@gmail.com

** Assistant Professor, Department of Management and Philosophy of Science and Technology, Iran, University of Science and Technology, Tehran, Iran (Corresponding Author), mahdi_abdolhamid@iust.ac.ir

*** Assistant Professor, Department of Cinema, Faculty of Art, Soore University, Tehran, Iran, asgarikia@soore.ac.ir

**** Master Student of Technology Management, Iran University of Science and Technology, sarvandiniloofar7@gmail.com

Date received: 05/08/2021, Date of acceptance: 03/11/2021

Copyright © 2018, This is an Open Access article. This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

method of significance-performance analysis, four strategies: "Presence of famous films and filmmakers", "Determining moral, civilizational, intellectual and political approaches", "Grounding the presence of filmmakers based on geographical or doctrinal affiliation" and "Adopting professional, comprehensive and stable policies" were suggested as the most effective strategies for making the festival reference.

Keywords: Festival, Far International Film Festival, Reference, Importance-Performance Analysis.

ارائه نگاشت راه کارهای مرجعیت جشنواره جهانی فیلم فجر

احسان سالمی*

مهدی عبدالحمید**، فرشاد عسگری کیا***، معصومه سروندی****

چکیده

بخش بین المللی جشنواره بین المللی فیلم فجر در سال ۱۳۹۳ از بخش ملی این رویداد فرهنگی و هنری جدا شد تا به عنوان جشنواره ای مستقل و با عنوان «جشنواره جهانی فیلم فجر» به کار خود ادامه دهد. این جشنواره تازه تاسیس همچون هر رویداد فرهنگی و هنری دیگری برای رسیدن به حد مطلوبی از عملکرد و جایگاهی موثر در جریان سینمایی جهان، باید شاخصه هایی را برای پیشرفت خود مشخص نماید. از این رو هدف پژوهش بررسی عوامل موثر بر تبدیل جشنواره جهانی فیلم به یک جشنواره معتبر و مرجع سینمایی بود. درگردآوری داده ها، از مطالعات کتابخانه ای و مصاحبه نیمه ساختاریافته برای یافتن راهکارهای مؤثر بر مرجع سازی این جشنواره استفاده شد. برای تحلیل داده ها، از روش تحلیل مضمون و اهمیت عملکرد بهره گرفته شد تا راهکارهای مؤثر در قالب مضامین فراگیر اولویت بندی شود. نتایج به دست آمده به استخراج ۲۰ راهکار مؤثر بر مرجع سازی این جشنواره منجر شد که با استفاده از طریق کاربست روش تحلیل اهمیت -

* کارشناسی ارشد مدیریت رسانه، دانشگاه سوره، ehsan.salemi1369@gmail.com

** استادیار گروه مدیریت و فلسفه علم و فناوری، دانشکده مدیریت، اقتصاد و مهندسی پیشرفت، دانشگاه

علم و صنعت ایران (نویسنده مسئول)، mahdi_abdolhamid@iust.ac.ir

*** استادیار گروه سینما، دانشکده هنر، دانشگاه سوره، asgarikia@soore.ac.ir

**** دانشجوی کارشناسی ارشد، مدیریت تکنولوژی، دانشکده مدیریت، اقتصاد و مهندسی پیشرفت

دانشگاه علم و صنعت، ایران، sarvandiniloofar7@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۵/۱۴، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۸/۱۲

Copyright © 2018, This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International, which permits others to download this work, share it with others and Adapt the material for any purpose.

عملکرد، چهار راهکار «حضور فیلم‌ها و فیلمسازان نامدار»، «تعیین رویکردهای اخلاقی، تمدنی، فکری و سیاسی»، «زمینه‌سازی حضور فیلمسازان مبتنی بر پیوند جغرافیایی و یا اعتقادی» و «اتخاذ سیاست‌های حرفه‌ای، جامع و باثبات» به عنوان مؤثرترین راهکارهای بر مرجع‌سازی جشنواره پیشنهاد گردید.

کلیدواژه‌ها: جشنواره، جشنواره جهانی فیلم فجر، مرجعیت تحلیل اهمیت_عملکرد

۱. مقدمه

اصلی‌ترین ابزار اشاعه فرهنگ جهانی، رسانه‌ها هستند. در واقع "فرهنگ رسانه‌ای به یکی از نیروهای غالب در فرایند اجتماعی شدن تبدیل شده است و تصاویر و چهره‌های پرآوازه در مقام داوران سلیقه و ارزش و تفکر، جایگزین خانواده‌ها مدارس و کلیساها شده‌اند و سرمشق تازه‌ای برای هویت‌یابی و الگوهای هماهنگ رفتار ایجاد می‌کنند." (Kalber, 1995) (بنت، ۱۳۸۶، ۱۱۹). وسایل ارتباط جمعی و سینما از جمله عوامل مهم و اثرگذار بر شیوه تفکر و کیفیت زندگی افراد هستند. تاثیر این رسانه‌ها به حدی است که در حوزه‌های مختلف تجربه انسانی وارد شده و مسائلی چون هیجانانگیز و احساسات عمیق انسان را برمی‌انگیزد و در جهت دلخواه خود هدایت می‌کند (اسماعیلی و همکاران، ۱۳۹۲، ۹-۱۱).

سینما می‌تواند ابزاری برای روایت تصویری یک تمدن و به تبع آن یک نظام فکری و اندیشه‌ای برای سایر ملل باشد؛ بنابراین متولیان فرهنگی و سینمایی هر کشور متناسب با آن نظام فکری و اندیشه‌ای موردنظر خود به طرح‌ریزی برای سینما و به تبع آن طرح‌ریزی برای جشنواره‌های سینمایی که ویتروینی برای نمایش آثار تولید شده در آن سینما هستند، می‌پردازند (راوودراد و تمنایی، ۱۳۹۲: ۸۴). امروزه جشنواره‌های سینمایی در جهان به یک پدیده فرهنگی و هنری و حتی اقتصادی و تجاری پر اهمیت بدل شده‌اند و تاثیر بزرگی بر تولید آثار سینمایی، فروش، معرفی اقتصاد، سلیقه همگانی و حتی سبک و سیاق و نحوه ساختاردهی و زیبایی‌شناسی عموم دارند (میراحسان، ۱۳۸۶). همچنین جشنواره‌های سینمایی می‌توانند فرصت‌های مناسبی برای ظرفیت‌شناسی، آسیب‌شناسی و تحلیل ضرورت‌ها و افق‌های پیش رو در عرصه‌ها و موضوعات مختلف در حوزه سینما فراهم سازند منوط به اینکه با طراحی درست و هدف‌گذاری‌های دقیق زمینه شکل‌گیری

تولیدات همسو هم فراهم شود (عنابستانی، ۱۳۹۶). هر ساله بیش از ۳ هزار جشنواره سینمایی در سراسر جهان برگزار می شود که از این تعداد، فقط موارد محدودی در زمره جشنواره های مرجع قرار دارند. تنها ۱۵ جشنواره به عنوان جشنواره های معتبر بین المللی رقابتی شناخته شده اند (هفته نامه شما، ۱۳۹۴). در این میان، جشنواره بین المللی فیلم فجر یکی از کارآمدترین ابزارهای هدایت سینمای ایران از سال های گذشته تا کنون بوده است (بیچرانلو، ۱۳۸۹).

جشنواره فیلم فجر به عنوان یکی از قدیمی ترین جشنواره های تاسیس شده پس از انقلاب اسلامی هم به واسطه قدمت و گستردگی طیف علاقمندان هنر سینما و هم از نظر تاثیر بر جریان فیلمسازی در سینمای ایران از جمله مهمترین رویدادهای فرهنگی پس از پیروزی انقلاب اسلامی به شمار می رود (داوودی، ۱۳۹۵). این جشنواره تا سال ۱۳۷۴ فقط به تولیدات سالانه سینمای ایران می پرداخت؛ از سال ۱۳۷۴ جشنواره بین المللی برگزار شد و علاوه بر سینمای ایران، در بخش بین الملل، به بررسی فیلم هایی از سینمای جهان پرداخت (بیچرانلو، ۱۳۸۹).

جشنواره جهانی فیلم فجر واجد ظرفیت ها و ظرفت هایی است که در نهایت به رشد و تعالی و توجه جهانی به سینمای ایران کمک می کند و خود جشنواره نیز به یک هویت جهانی نزدیک می شود. از جمله ظرفیت های جشنواره فجر، قابلیت آن برای معرفی سینمای ایران و توانمندی هایش به سینمادوستان جهان است که می تواند زمینه و بستر همکاری های متقابل چه در تولید و چه در نمایش و بازار پخش را داشته باشد. فارغ از اینکه به واسطه این مناسبات متقابل سینمایی، فرهنگ و تمدن ایرانی نیز به شکل واقعی و منطقی تری به مردم جهان معرفی می شود. از این حیث جشنواره جهانی فیلم فجر را می تواند مصداق بارز «سینما به مثابه دیپلماسی فرهنگی» دانست (صائمی، ۱۳۹۷). در شرایطی که همه به دنبال دو قطبی کردن مسایل هستند، جمهوری اسلامی ایران با برگزاری جشنواره جهانی فیلم فجر و از طریق سینما می تواند یکدلی و هم صدایی بین ادیان را ترویج دهد و در مورد تعامل، ارتباط، محبت و هم زیستی حرف بزند این چیزی است که مقابل خواسته ها و نقشه های دشمنان این کشور است (زائری، ۱۳۹۷).

حمایت جشنواره های سینمایی غربی از جمله کن و برلین از فیلم های همسو با اهداف کلان دولت های برگزار کننده و تبدیل شدن نشان های ارائه شده در این رویدادها فارغ از

برتری هنری آثار منتخب، نشان از اهمیت برپایی جشنواره‌هایی معتبر در سطح جهانی دارد و کشور ما هنوز فاقد رویدادی فرهنگی هنری اثرگذار در سطح جهانی است. هم‌چنین فقدان برپایی یک جشنواره استاندارد با درجه‌بندی الف جهانی در کشورمان موجب شده ایران در برپایی رویداد فرهنگی هنری در قامت جهانی که مورد توجه کانون رسانه ای دنیا قرار گیرد، کمتر شناخته شود و علت این نقیصه ناشی از نبود استراتژی در عرصه دیپلماسی فرهنگی است (ایرنا، ۱۳۹۷).

سینما یک هنر-صنعت است و این صنعت به بازاری مناسب برای عرضه نیازمند است و اگر بازار فیلم نباشد به طبع کار هنرمند نیز دیده نمی‌شود. گاهی حتی بیش‌تر از آن‌که حضور فیلم‌ها در این جشنواره مهم باشد، بحث بازار اقتصادی برای فیلم‌ها و سرمایه‌گذارها موضوعی قابل اهمیت‌تر از فیلم‌های این جشنواره بوده‌اند. جدا از درآمدی که چنین رویدادهایی نصیب هرکشوری می‌سازد، این امر به ارتقای صنعت فیلم ایران کمک موثری کرده و چهره واقعی کشور را به افراد سراسر دنیا می‌شناساند (محمدیان، ندایی و گیاهی، ۱۳۹۱). پس جشنواره جهانی فیلم فجر می‌تواند به عنوان یک بازار مناسب هم باعث ارتقای صنعت فیلمسازی کشور شود و هم نقش مؤثری در چرخه اقتصادی کشور ایفا کند.

جشنواره فیلم فجر برخلاف تقریباً تمام جشنواره‌های مهم دنیا اهمیت توریستی ندارد، به این معنی که برگزاری جشنواره باعث رونق گرفتن کار هتل‌دارها، رستوران‌ها، شرکت‌های حمل و نقل زمینی و هوایی و کافی‌شاپ‌ها و فروشگاه صنایع دستی محلی نمی‌شود. خارجی‌های شرکت‌کننده در جشنواره همه مهمانان رسمی برگزارکنندگان جشنواره‌اند و معمولاً هزینه‌های اقامتشان با سخاوت همیشگی ایرانی پرداخت شده است. فقدان اهمیت اقتصادی از اهمیت فرهنگی جشنواره می‌کاهد و باعث می‌شود برخلاف جشنواره‌های دیگر که گویی تمام شهر یک‌باره برای سینما دچار هیجان شده‌اند، فجر مسئله‌ای فرعی و تشریفاتی باقی می‌ماند (لطیف‌پور، ۱۳۹۴). این در حالی است که جشنواره جهانی فیلم فجر با اهمیت یافتن موضوعات اقتصادی و همچنین جدی‌تر گرفتن بحث توریسم هم می‌تواند باعث ایجاد رونق اقتصادی در کشور شود.

با وجود اینکه از جشنواره جهانی فیلم فجر انتظار می‌رود که به نمایش دستاوردهای سالانه صنعت سینمای ایران و جهان مبادرت ورزیده و به رونق تولید فیلم در کشور برپایه

فناوری های نوین فیلم سازی اقدام نماید. همچنین به عاملی برای سوق دادن سینمای ملی در جهت طرح ارزش های جامعه به شکل جهانی مبدل گردد و راهگشایی باشد برای حضور سینماگران انقلابی و اساسا نسل انقلاب در سطح بین الملل و حضور جهانی سینمای جمهوری اسلامی (سلیمانی، ۱۳۹۸).

اما جشنواره فیلم فجر، به عنوان مهم ترین رویداد سینمایی ایران و یکی از قدیمی ترین جشنواره های سینمایی خاورمیانه (به خصوص با احتساب جشنواره بین المللی فیلم تهران)، هنوز فاقد یک هویت مشخص است و سی و چند دوره فعالیت آن کمکی به انسجام و محبوبیت بین المللی و حتی ملی اش نکرده است (لطیف پور، ۱۳۹۴). موضوعی که با جداسازی بخش بین المللی آن از بخش ملی در جهت معرفی بیشتر سینمای ایران در بُعد بین المللی نیز با استقبال زیادی روبرو نشد تا جایی که عباس رافعی فیلمساز سرشناس سینمای ایران درباره بخش بین المللی این جشنواره که با عنوان «جشنواره جهانی فیلم فجر» برگزار می شود آن را بیشتر به یک دورهمی مشابه می داند که تعدادی فیلمساز برای گذران وقت خود در مدت یک هفته در آن حضور به هم می رسانند. به عقیده این فیلمساز جشنواره جهانی فیلم فجر در هیچ دوره ای برای هیچ شرکت کننده ای جدی نبوده است و اگر هم فردی از ابتدا با نگاه جدی به این جشنواره پای گذارده پس از چند روز به این نتیجه رسیده که این رویداد قرار نیست از جایگاه ویژه ای در میان جشنواره های معتبر و دارای برنامه جهان برخوردار باشد (محرمی، ۱۳۹۶).

ار عوامل دیگری که سبب بی هویتی این جشنواره می شود این است که الگوی مشخصی نداشته و دچار بی هویتی مضمونی است و شاخصه های مشخصی برای شرکت در این جشنواره نیز تعیین نگردیده است (محرمی، ۱۳۹۶). بنابراین اگر این جشنواره در سایه حفظ هویت و اعمال سیاست گذاری های درست فعالیت می کرد همه فیلمسازان با افتخار در بزرگ ترین رویداد فرهنگی کشور شرکت می کردند. اما جشنواره در سیاست گذاری، اندیشه و نام نیز با اهداف تعریف شده همسو نبوده و به امری برای خوشگذرانی مبدل شده است (گبرلو، ۱۳۹۷).

هم چنین مازیار فکری ارشاد از منتقدان شناخته شده سینما در ارتباط با این که عدم مرجعیت و شناخته شدگی جشنواره بین المللی فیلم فجر باعث شده است که سینماگران شاخص این جشنواره را در اولویت حضور خود قرار ندهند بیان کرد:

جشنواره بین‌المللی فیلم فجر پس از جداسازی نیز، هنوز به اعتبار و شهرت کافی دست نیافته تا فیلم‌های جدید را به جشنواره بکشاند. به همین دلیل علی‌رغم آن‌که ترکیب فیلم‌های حاضر در جشنواره چشم‌گیر و قابل قبول به نظر می‌رسد، با فیلم‌هایی مواجه هستیم که برنده جایزه بخش نوعی نگاه جشنواره کن یا نامزد دریافت جایزه‌ای از جشنواره دیگری شده باشد. این به معنای آن است که فیلم‌های حاضر، در جشنواره‌های بین‌المللی دور دنیا گشته و اکنون به جشنواره فجر رسیده‌اند.

مجموع این عوامل که در اینجا ذکر گردید و دیگر عوامل موثر در این موضوع دست‌به‌دست هم داده تا جشنواره بین‌المللی فیلم فجر که پس از جداسازی بخش بین‌المللی آن به عنوان «جشنواره جهانی فیلم فجر» فعالیت می‌کند، نه هویت مشخصی داشته باشد و نه از جایگاه مؤثر و قابل قبولی در میان فیلمسازان بین‌المللی در جهت حضور و ارسال اثر برای این جشنواره برخوردار باشد. مسئله‌ای که نشان‌دهنده عدم مرجعیت جشنواره جهانی فیلم فجر در میان سایر رویدادهای سینمایی در جهان است.

بر این مبنا، پژوهش حاضر بر محور سؤال از چیستی راهکارهای مؤثر بر مرجعیت جشنواره‌های سینمایی با تمرکز بر جشنواره جهانی فیلم فجر و بررسی وضعیت جشنواره جهانی فیلم فجر درباره هر یک از راهکارها، شکل گرفته است.

مرجعیت را به معنای مراجعه‌ی مستمر دیگران به یک فرد یا سازمان است که در نتیجه‌ی برنامه‌ریزی بلندمدت و پشتکار جدی حاصل می‌شود (سلطانی، ۱۳۹۴). آنچه که در این پژوهش از واژه «مرجع‌سازی» مورد نظر محقق بوده، از منظر مدیریتی بیش از همه به مفهوم برندسازی (Branding) نزدیک است. برندسازی فرایند معنا بخشیدن به یک نام است. برندسازی مجموعه‌ای از راهکارهاست که به نام محصول یا فعالیت شما هویت مشخصی داده و جایگاه آن را نسبت به رقبا مشخص و متمایز می‌کند. برندسازی شامل مباحث مختلفی چون جایگاه‌یابی و جایگاه‌سازی برند، ایجاد طبقه بندی جدید، بسط برند یا محدود نمودن دامنه تمرکز، عمق و ارزش برند، روابط عمومی، رویدادسازی، تبلیغات و... می‌باشد.

در برندسازی تلاش بر این است که مشخصه‌های برند را به نحوی در ذهن مشتریان جای‌گذاری شود و بتواند جایگاه خوش حسی برایشان داشته باشد. هم‌چنین می‌توان برندسازی را اینگونه تعریف کرد: «جایگاه ذهنی یک برند در ذهن مشتریان و بازارهدف آن فعالیت یا کسب و کار» (توکلی و جعفری، ۱۳۹۱: ۸).

عبارت «عوامل موثر بر مرجع‌سازی جشنواره‌های سینمایی»، خلاصه‌ای از اصلی‌ترین هدف انجام این پژوهش علمی است. بررسی این نکته که اساساً چه عواملی باعث می‌شود که یک جشنواره فیلم تبدیل به یک رویداد فرهنگی و هنری معتبر و مورد رجوع فیلم‌سازان و چهره‌های شاخص عرصه سینما قرار بگیرد. مورد تحقیقاتی این پژوهش جشنواره جهانی فیلم فجر قرار گرفته است؛ چرا که به عنوان یک جشنواره نو پا که خود بخشی از یک جشنواره بزرگتر با عنوان کلی جشنواره فیلم فجر است، در تلاش برای تبدیل به یک جشنواره معتبر و مرجع سینمایی در سطح منطقه و جهان است.

ما در این تحقیق به دنبال آن هستیم تا در جایگاه یک محقق حوزه مدیریت رسانه با بررسی نظر نخبگان و کارشناسان عرصه سینما و افرادی که تجربه مدیریت بخش بین‌المللی جشنواره فیلم فجر را در سال‌های قبل از جداسازی آن برعهده داشتند و همچنین مسئولین فعلی برگزاری جشنواره جهانی فیلم فجر و قرار دادن داده‌های حاصل از این نظرات در کنار مهم‌ترین ویژگی‌ها و شاخصه‌های مرجع‌سازی جشنواره‌های معتبر سینمایی در جهان، به این سوال پاسخ دهیم که عوامل مرجع‌سازی جشنواره جهانی فیلم فجر که زمینه‌ساز استقبال فیلمسازان از این رویداد فرهنگی و تاثیرگذاری بیشتر این جشنواره در عرصه سینمای منطقه و جهان است را مشخص کنیم.

البته هدف، صرفاً دستیابی به این عوامل نیست، بلکه با توجه به ضرورت اولویت‌بندی این عوامل محقق به دنبال آن است تا به استفاده از روشی علمی که از آن به عنوان تحلیل اهمیت-عملکرد یاد می‌شود، این عوامل را پس از شناسایی اولویت‌بندی کند تا خروجی نهایی پژوهش جنبه کاربردی‌تری برای مدیران و تصمیم‌گیرندگان جشنواره جهانی فیلم فجر در قالبی نگاهت گونه داشته باشد.

۲. پیشینه نظری

جشنواره (Festival)، به روز یا دوره‌ای از جشن‌ها یا آیین‌ها، یا به تعدادی از رویدادهای فرهنگی (مانند نمایش و بررسی فیلم‌ها) که در یک مکان خاص رخ می‌دهد گفته می‌شود. جشنواره از دل جشن بیرون آمده است و ریشه‌های آن به دوران باستان باز می‌گردد و بیش‌تر جنبه مذهبی داشته است و به مرور زمان جنبه‌های دیگری نیز یافته است و امروزه در بیش‌تر جشنواره‌ها جنبه‌های هنری و فرهنگی چشم‌گیر است (میراحسان، ۱۳۸۶).

جشنواره فیلم، معرفی یا نمایش فیلم‌ها در یک یا تعداد بیشتری سالن سینما یا مکان‌های نمایش فیلم است. فیلم‌ها اغلب مربوط به زمان اخیر است و بسته به محدوده تمرکز جشنواره‌ها می‌تواند هم تولیدات مهم بین‌المللی را در برداشته باشد و هم آثاری که خارج از صنعت فیلمسازی کشور ساخته شده‌اند (شریعتی، ۱۳۸۶).

۱.۲ رتبه‌بندی جشنواره‌های فیلم

فیافپ^۲ یا انجمن تهیه‌کنندگان سینما نهادی است که در سال ۱۹۳۳ در پاریس پایه‌گذاری شد و وظیفه ارزش‌گذاری مهم‌ترین جشنواره‌های سینما، در نقاط مختلف جهان را برعهده دارد. براساس آنچه که در سایت رسمی این انجمن (<http://www.fiapf.org>) آمده، نقش فیافپ به عنوان تنظیم‌کننده جشنواره‌های بین‌المللی فیلم، تسهیل‌کار سازندگان، فروشندگان و توزیع‌کنندگان در مدیریت روابط آن‌ها با جشنواره‌ها است. مقررات فیافپ برای جشنواره‌های بین‌المللی فیلم نوعی قرارداد اعتماد بین این جشنواره‌ها و صنعت فیلم را در بر می‌گیرد.

پیگیری موضوعات مرتبط با حقوق نشر مالکیت خصوصی، اجرای قوانین مرتبط با حقوق مالکیت فکری و جلوگیری از نقض سرقت‌های فکری، گسترش فن‌آوری‌های دیجیتال و تاثیر آنها بر زنجیره ارزش‌های سمعی و بصری سینما، پروسه‌های استانداردسازی فن‌آوری‌های نوین، نظارت و کنترل مقررات رسانه‌ای سینما، راهبری مکانیسم‌های شخصی و عمومی تامین منابع مالی سینما و مسائل مربوط به تجارت سینما از دیگر وظایف این انجمن هستند.

۳۰ سازمان از ۲۵ کشور مختلف عضو این سازمان هستند. از ایران نیز «خانه سینما» عضو این انجمن است. فیافپ اعتبارسنجی بیش از ۵۰ جشنواره معتبر بین‌المللی را برعهده دارد و این جشنواره‌ها را در رده‌های رقابتی، رقابتی تخصصی، غیر رقابتی، مستند و فیلم کوتاه رده‌بندی می‌کند. جشنواره‌هایی که در بخش مسابقه فیلم‌های بلند توانسته‌اند نشان فیافپ را دریافت کنند که به جشنواره‌های درجه «A» معروفند (جدول ۱).

جدول ۱. جشنواره‌های فیلم رقابتی درجه «A»

کشور برگزارکننده	نام جشنواره
فرانسه	جشنواره فیلم کن
آلمان	جشنواره فیلم برلین
ایتالیا	جشنواره فیلم ونیز
کانادا	جشنواره فیلم مونترال
سوئیس	جشنواره فیلم لوکارنو
جمهوری چک	جشنواره فیلم کارلووی واری
اسپانیا	جشنواره فیلم سن سباستین
لهستان	جشنواره بین‌المللی فیلم ورشو
مصر	جشنواره بین‌المللی فیلم قاهره
چین	جشنواره بین‌المللی فیلم شانگهای
هند	جشنواره بین‌المللی فیلم گوی
آرژانتین	جشنواره بین‌المللی فیلم ماردل پلاتا
روسیه	جشنواره بین‌المللی فیلم مسکو
استونی	جشنواره فیلم شب‌های تاریک
ژاپن	جشنواره بین‌المللی فیلم توکیو

بر اساس نظر فیاف برخی جشنواره‌ها فقط در بخش‌هایی خاص و برنامه‌های ویژه نشان دریافت می‌کنند مانند بخش فیلم‌های اول یا فقط بخش موضوعی و یا منطقه‌ای و...، که جشنواره بین‌المللی فیلم پرتقال طلایی آنتالیا، جشنواره بین‌المللی فیلم اوراسیا در آلماتی قزاقستان، جشنواره فیلم بوگوتا در کلمبیا، جشنواره بین‌المللی فیلم فانتزی بروکسل بلژیک، جشنواره فیلم پوسان کره جنوبی، جشنواره فیلم کارتاگنا کلمبیا، جشنواره فیلم کورمایور ایتالیا و... تعدادی از مهمترین آن‌ها هستند.

همچنین فیاف نشان خود را به برخی از جشنواره‌ها فقط در بخش غیررقابتی اعطا کرده است که جشنواره فیلم نروژ، جشنواره بین‌المللی فیلم تورنتو و جشنواره بین‌المللی فیلم وین از آن دسته هستند. تعداد معدودی از جشنواره‌های کوتاه و مستند نیز توانسته‌اند شرایط فیاف را دارا باشند مانند: جشنواره فیلم کوتاه و مستند بلبائوی اسپانیا، جشنواره فیلم کراکوف لهستان، جشنواره بین‌المللی فیلم کوتاه اوبرهاوزن آلمان.

۲.۲ استانداردهای فیایف برای رتبه‌بندی جشنواره‌ها

سایت رسمی فیایف، استانداردهای این نهاد بین‌المللی برای رتبه‌بندی انواع جشنواره‌های فیلم در جهان را این‌گونه ذکر کرده است:

منابع سازمانی سالم برای برگزاری جشنواره؛
تنوع بین‌المللی در زمینه حضور فیلم‌ها و فیلمسازان در جشنواره؛
امکانات خوب برای خدمت به خبرنگاران مطبوعات بین‌المللی؛
اقدامات شدید برای جلوگیری از سرقت و یا غیر قانونی کپی کردن فیلم‌ها؛
وجود نشانه‌هایی از تاثیر و حمایت جشنواره از صنعت فیلمسازی محلی آن کشور
یا منطقه؛
تضمین بیمه بودن تمام نسخه‌های فیلم‌های حاضر در جشنواره در برابر ضرر، سرقت و
یا آسیب؛
رعایت استانداردهای بین‌المللی در زمینه انتشار کاتالوگ‌ها و برنامه‌های جشنواره و
مدیریت اطلاع‌رسانی رویدادهای مربوطه.
بررسی مؤلفه‌های موثر بر رتبه‌بندی جشنواره‌های فیلم از طریق بررسی جشنواره‌های
درجه «A»

استانداردهای فیایف بخشی از ویژگی‌های لازم برای معتبر شدن یک جشنواره
فیلم است. اما براساس آنچه که پیش از این در ارتباط با مفهوم مرجع‌سازی جشنواره‌های
فیلم گفته شد، می‌توان با بررسی عملکرد و ویژگی‌های مثبت و منفی چند مورد از
جشنواره‌هایی که در درجه «A» قرار گرفته‌اند به شاخصه‌هایی در ارتباط با عوامل موثر در
زمینه مرجع‌سازی جشنواره‌های فیلم دست یافت.

برای این منظور به بررسی ۴ جشنواره فیلم کن، فیلم برلین، فیلم ونیز، فیلم لوکارنو
به‌عنوان نمونه‌های بین‌المللی و جشنواره بین‌المللی فیلم توکیو به‌عنوان یک نمونه از
جشنواره‌های معتبر آسیایی که اعتباری بین‌المللی پیدا کرده است، پرداخته شده تا بتوان با
استفاده از منابع موجود بخشی از عوامل موثر بر معتبر شدن یک جشنواره فیلم که به
مرجع شدن آن نیز منتهی می‌شود را استخراج کرد و بخشی دیگر که در ادامه این

پژوهش، گزارش می‌شود، از طریق گفت‌وگو با کارشناسان و صاحب‌نظران، استخراج شده است.

هر کدام از ۱۵ جشنواره معتبر و درجه «A» فیلم در جهان دارای ویژگی‌هایی خاص و منحصر به فرد است که باعث ایجاد علاقه در میان فیلمسازان و مخاطبان برای حضور در آن‌ها می‌شود. اما با مرور مهمترین ویژگی‌های ذکر شده برای ۴ جشنواره اصلی فیلم در جهان یعنی «کن»، «برلین»، «ونیز» و «لوکارنو» و همچنین جشنواره آسیایی «توکیو» می‌توان مهم‌ترین ویژگی‌های تبدیل یک جشنواره فیلم به جشنواره‌ای مرجع را در دو دسته تقسیم‌بندی کرد. دسته اول ویژگی‌های عمومی همه این جشنواره‌ها هستند و دسته دوم شامل ویژگی‌های منحصر به فردی است که فقط در تعدادی از این جشنواره دیده می‌شود و به عنوان یک نقطه قوت باعث جذاب گروهی خاص از فیلمسازان و مخاطبان می‌شود:

جدول ۲. مهم‌ترین ویژگی‌های عمومی و مشترک چند جشنواره درجه «A» در جهان

ردیف	ویژگی
۱	فرصت معرفی و دیده‌شدن فیلم و فیلمساز به مخاطبان عام و حرفه‌ای سینما
۲	بازار فیلم قوی و امکان گسترش شبکه توزیع فیلم در سراسر جهان
۳	امکان معرفی و برقراری ارتباط با کمپانی‌های بزرگ فیلمسازی
۴	برگزاری کارگاه‌ها آموزشی و تخصصی برای علاقمندان سینما با حضور چهره‌های سرشناس سینما
۵	کشف و معرفی فیلمسازان جوان و آینده‌دار به سینمای جهان
۶	تلاش برای حضور هر چه بیشتر ستاره‌های سینما برای افزایش اعتبار جشنواره (از طریق پخش فیلم‌های تجاری یا حضور آن‌ها به عنوان مهمان یا داور در جشنواره)

بخشی از ویژگی‌ها نیز مختص برخی از این جشنواره‌ها هستند و اتفاقاً همین ویژگی‌ها نیز باعث تمایز میان هر کدام از این جشنواره‌ها با سایر جشنواره‌ها هستند و به نوعی باید آن‌ها را «مزیت نسبی» هر کدام از این جشنواره‌ها نسبت به دیگری دانست که به‌طور طبیعی باعث جذب گروهی از فیلمسازان و مخاطبان می‌شود:

جدول ۳. مهم‌ترین ویژگی‌های خاص چند جشنواره درجه «A» در جهان

ردیف	ویژگی	برای کدام جشنواره است؟
۱	جشن‌ها و مراسم‌های جانبی	جشنواره کن
۲	نمایش فیلم‌های کلاسیک تاریخ سینما برای مخاطبان عمومی جشنواره	جشنواره کن
۳	ایجاد فرصتی ویژه برای معرفی فیلم‌های مستند و تجربی	جشنواره برلین
۴	نمایش فیلم‌هایی که به دلایل سیاسی در کشور خود مورد بی‌توجهی قرار می‌گیرند	جشنواره برلین
۵	تلاش برای کشف سینمای ملی در کشورهایی که سینمای آن‌ها کمتر مورد توجه قرار گرفته	جشنواره ونیز
۶	فرصت تماشای فیلم‌های جشنواره در کنار مردم و دریافت مستقیم نظرات آن‌ها	جشنواره لوکارنو
۷	حمایت از فیلمسازان در کشورهایی که هنوز سینما در آن توسعه پیدا نکرده است	جشنواره لوکارنو
۸	اختصاص بخشی ویژه به فیلم‌های یک قاره (آسیایی)	جشنواره توکیو

۳. پیشینه تجربی

در این بخش چند مورد از پژوهش‌هایی که به لحاظ محتوایی با ماهیت این پژوهش سنخیت دارند، مورد بررسی قرار گرفته است که در ادامه توضیح داده خواهد شد.

شریعتی (سال ۱۳۸۶) با ترجمه مقاله‌ای در ارتباط با جشنواره‌های هنری در جهان ریشه شکل‌گیری جشنواره‌ها در جهان و پیوند آن‌ها با رویدادهای مذهبی یا فرهنگی را مورد بررسی قرار داده است. دریافت هزینه بابت حضور فیلم‌ها در جشنواره‌های معتبر فیلم یکی از نکات مهمی است که در این مقاله به آن اشاره شده است: «اکثر جشنواره‌ها هزینه‌ای از فیلم‌سازان مطالبه می‌کنند. این مسئله به ویژه در میان جشنواره‌های بزرگتر مانند کن، جشنواره بین‌المللی فیلم تورنتو و جشنواره فیلم سانس دنس رایج است، اگر چه همه جشنواره‌ها نیز ورودی دریافت نمی‌کنند. به عنوان مثال جشنواره فیلم روتردام برای ثبت نام فیلم‌ها هزینه‌ای دریافت نمی‌کند. اما پذیرش فیلم در این قبیل جشنواره‌ها محدود است و مخاطبان مشهوری نیز ندارند.» در این مقاله همچنین در ارتباط با رده‌بندی جشنواره‌های سینمایی نیز توضیحاتی داده شده است: «جشنواره‌های که از طرف فدراسیون بین‌المللی تهیه‌کنندگان به عنوان جشنواره رده «A» معرفی شده‌اند، از این قرارند: کن (Cannes)، ونیز

ارائه نگاهت راه کارهای مرجعیت جشنواره ... (احسان سالمی و دیگران) ۲۵۳

(Venezia)، برلین (Berlin)، شانگهای (Shanghai)، مسکو (Moscow)، سن سباستین (San Sebastián)، مونترال (MONTRÉAL)، لوکارنو (Locarno) (از سال ۲۰۰۲)، ماردل پلاتا (de Mar del Plata)، کایرو (Cairo)، توکیو (Tokyo) «.

میراحسان (۱۳۸۶) در مقاله جشنواره سینمایی و سینمای جشنواره‌ای که در ماهنامه تخصصی «آینه خیال» فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران منتشر شد ریشه‌های شکل‌گیری جشنواره‌های سینمایی در جهان و ایران را مورد بررسی قرار داده است. هم‌چنین پس از آن پیوندهای سرمایه‌داری و چگونگی اثرگذاری بر شکل‌گیری جشنواره‌ها را بیان کرده است.

جدول ۳. پیشینه پژوهش‌های انجام شده

ردیف	عنوان	نویسندگان، سال	خلاصه
۱	جشنواره سینمایی و سینمای جشنواره‌ای	(میراحسان، ۱۳۸۶)	در این مقاله ریشه‌های شکل‌گیری جشنواره‌های سینمایی در جهان و ایران مورد بررسی قرار گرفته است. هم‌چنین پس از بررسی ریشه‌های کهن شکل‌گیری جشنواره‌ها در جهان به بررسی چگونگی اثرگذاری مناسبات سرمایه‌داری بر شکل‌گیری جشنواره‌ها پرداخته است. در ادامه به بررسی رویکرد جشنواره‌های سینمایی پس از انقلاب که متأثر از فضای مذهبی و ایدئولوژیک بعد از انقلاب است پرداخته است.
۲	آینه در آینه (بازتاب عملکرد جشنواره بین‌المللی فیلم فجر در روند سینمای ایران)	(صلح‌جو، ۱۳۸۱)	این مقاله به شکلی دقیق به بررسی تمامی ادوار جشنواره بین‌المللی فیلم فجر تا سال ۱۳۸۱ و تأثیری که سیاست‌های جشنواره فیلم فجر بر روند کلی سینمای ایران داشته، پرداخته است. بر اساس یافته‌های این مقاله جشنواره بین‌المللی فیلمی فجر آینه تمام‌نمای سینمای ایران است. فیلمسازان ایرانی نیز اغلب به سرمشق‌های جشنواره‌ای تن می‌دهند و از باورهای شخصی خود عدول می‌کنند. این شرایط در حالی است که در مهم‌ترین جشنواره‌های سینمایی قبل از انقلاب مثل جشنواره فیلم «سپاس»، فیلم‌های حاضر در جشنواره تأثیر چندانی در جریان عمومی و کلی سینمای ایران نداشتند.
۳	هم شرقی، هم غربی: جشنواره جهانی فیلم فجر در تهران	(لطیف پور، ۱۳۹۶)	این مقاله به این موضوع پرداخته که جشنواره جهانی فیلم فجر از یک سو به واسطه فرهنگ شرقی و اسلامی حاکم بر آن باید به برخی از ارزش‌های فرهنگی و عرفی جامعه ایرانی پایبند باشد که مانع از داشتن نگاهی آزاد برای

<p>حضور همه آثار و فیلمسازان در این جشنواره می‌شود و از سوی دیگر برپایی یک جشنواره سینمایی در ذات خود رویدادی غربی به شمار می‌رود و بومی کردن آن اتفاق سختی است.</p>			
<p>در این تحقیق به بررسی تأثیر جشنواره فیلم کن بر تحولات سینمای اروپا در فاصله زمانی سالهای ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۰ و تأثیر این جشنواره بر آثار ساخته شده در سینمای اروپا می‌پردازد. این تحقیق همچنین نگاهی دارد به ابتکار عمل‌های مؤثر جشنواره فیلم کن درباره زمانی مورد اشاره تحقیق در زمینه تأثیرگذاری بر سینمای هنری جهان از طریق جوایزی که به برخی فیلم‌ها داده شده است و برای اثبات ادعای خود ۷ اثر برگزیده جشنواره فیلم کن در این بازه زمانی را مورد تحلیل مضمونی و هنری قرار داده است.</p>	(رهنما، ۱۳۹۰)	<p>تأثیر جشنواره کن بر تحولات بیانی سینمای اروپا از ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۰</p>	۴
<p>این پایان‌نامه به طور تخصصی به بررسی بخش بازار فیلم به عنوان یکی از اجزای اصلی هر جشنواره فیلم و عوامل مؤثر بر موفقیت بیشتر این بخش پرداخته است.</p>	(گیاهی، ۱۳۹۰)	<p>راهکارهای بهبود حضور در بازار بین‌المللی فیلم ایران</p>	۵
<p>این مقاله به برگزاری نخستین جشنواره‌های فیلم در جهان و بررسی چگونگی انتخاب آثار برای حضور در جشنواره‌های فیلم و همچنین اقتصاد جشنواره‌های فیلم می‌پردازد. در ادامه به تشریح سازوکار اقتصادی جشنواره‌های فیلم می‌پردازد.</p>	(Josephson, 2018)	<p>اقتصاد جشنواره‌های فیلم (The Economics of Film Festivals)</p>	۶
<p>این مقاله از مجموع عوامل مؤثر بر این موضوع، سه عامل «همبستگی در محیط‌های خوب»، «پول» و «خودفیلم» بررسی کرده است. این مقاله به بررسی این موضوع می‌پردازد که جشنواره‌ها چگونه با جذب گردشگران، ایجاد تأثیر مثبت اقتصادی، ایجاد فرصت‌هایی برای مشارکت جامعه و همبستگی و بهبود تصویر مقصد، نقش مهمی را برای جوامع ایفا می‌کنند. با این حال، توجه کمی به جشنواره‌های فیلم و به ویژه انگیزه شرکت کنندگان آن شده است. این مقاله با محور قرار دادن عوامل مؤثر در ایجاد جذابیت برای مخاطبان در جهت شرکت در جشنواره‌های فیلم سعی کرده این عوامل را بیشتر از منظر گردشگری مورد بررسی قرار دهد.</p>	(Thomas, 2011)	<p>مطالعه انگیزه‌های شرکت کنندگان: جشنواره فیلم آکسفورد (A Study of Attendees' Motivations: Oxford Film Festival)</p>	۷
<p>در این پژوهش محقق وضعیت جشنواره‌های فیلم را در زمینه خلاقیت و تجارت مورد بررسی قرار می‌دهد. چرا که جشنواره‌های فیلم نه تنها فیلم‌ها را نشان می‌دهند، بلکه با تولید و توزیع فیلم‌ها همکاری می‌کنند. برخی از جشنواره‌ها روش‌های توزیع خاص خودشان را</p>	(Jordanova, 2015)	<p>جشنواره فیلم به عنوان یک بخش صنعتی (The Film Festival as an Industry Node)</p>	۸

<p>ایجاد کرده‌اند و در واقع جشنواره‌های فیلم عمدتاً یک نمایشگاه برای فیلم‌ها به شمار می‌آیند. البته جشنواره‌ها در زمینه تامین مالی تولید، شبکه سازی فیلمسازان و کمپانی‌های فیلمسازی و کمک در چرخه توزیع اهمیت بالایی دارند.</p>			
<p>این پایان نامه که در سال ۲۰۰۸ منتشر شده است، با هدف ارائه یک تحقیق اجتماعی، سیاسی و فرهنگی در جشنواره فیلم بین‌المللی پوسان در کره جنوبی بین سال‌های ۱۹۹۶ تا ۲۰۰۵ انجام شده است. این تحقیق ادعا می‌کند که PIFF بیش از هر جشنواره فیلم دیگر در ساخت هویت منطقه‌ای و حفظ یک رابطه قوی و متقابل مفید برای صنعت فیلم ملی خود موفق بوده است.</p>	<p>(SooJeong, 2008)</p>	<p>جشنواره بین‌المللی فیلم پوسان ۱۹۹۶-۲۰۰۵: سینمای کره جنوبی در زمینه محلی، منطقه‌ای و جهانی^۳</p>	<p>۹</p>
<p>در این مقاله که به قلم ساشا لوئیس (Sasha Lewis) و مارک دی والک (Mark D. Valcke) نوشته شده، توضیحاتی در ارتباط با ریشه شکل‌گیری جشنواره‌ها در جهان و پیوند آن‌ها با رویدادهای مذهبی یا فرهنگی داده شده است. دریافت هزینه بابت حضور فیلم‌ها در جشنواره‌های معتبر فیلم یکی از نکات مهمی است که در این مقاله به آن اشاره شده است: «اغلب جشنواره‌ها مبلغی از فیلمسازان طلب می‌کنند. این قضیه علی‌الخصوص در میان جشنواره‌های بزرگتر مثل کن، جشنواره بین‌المللی فیلم تورنتو (Toronto) و جشنواره فیلم سانس دنس (Sun Dance) معمول است. اگر چه که همه جشنواره هم ورودیه دریافت نمی‌کنند.</p>	<p>(Loist, 2008)</p>	<p>جشنواره و انواع آن در جهان Film festivals/Film) festival research: thematic, annotated (bibliography</p>	<p>۱۰</p>

نتایج جستجوی مقالات و پژوهش‌های صورت گرفته در ارتباط با «راهکارهای مرجعیت جشنواره‌ها» در پایگاه‌های اینترنتی علمی نشان می‌دهد که ادبیات تولید شده در این حوزه از کمیت چندانی برخوردار نیست و اغلب پژوهش‌های صورت گرفته در این حوزه بیشتر به معرفی جشنواره‌ها یا بررسی کارکردهای اقتصادی جشنواره‌های فیلم پرداخته است و به راهکارهای مؤثر بر مرجع سازی جشنواره جهانی توجهی نشده است. در این پژوهش سعی شده است که با بررسی نظر خبرگان و کارشناسان عرصه سینما و هم‌چنین استخراج و گردآوری مهمترین ویژگی‌های جشنواره معتبر سینمایی در جهان و تحلیل داده‌ها، راهکارهای مؤثر بر مرجع سازی جشنواره جهانی فیلم فجر را بررسی کرده و هم‌چنین با تحلیل اهمیت و عملکرد هر کدام از این راهکارها، مشخص شود که جشنواره جهانی فیلم فجر باید عملکرد خود را درباره کدامیک از این راهکارها بیشتر کند و با کاهش

عملکرد خود پیرامون کدام راهکار کم اهمیت‌تر، مانع از اتلاف منابع خود شود. بر این اساس، طرح پژوهش حاضر، از حیث موضوع و از حیث روش دارای نوآوری است.

۴. روش تحقیق

سؤال اصلی پژوهش حاضر، چیستی راهکارهای مرجع‌سازی جشنواره جهانی فیلم فجر، و سؤالات فرعی به شرح ذیل است:

- عملکرد جشنواره جهانی فیلم فجر درباره عواملی که باعث مرجع‌سازی آن می‌شود، چگونه است؟
- در چه زمینه‌هایی باید با کاهش عملکرد از اتلاف منابع جشنواره فیلم فجر جلوگیری شود؟
- برگزارکنندگان جشنواره جهانی فیلم فجر در چه زمینه‌هایی باید منابع بیشتری را اختصاص بدهند؟
- در چه زمینه‌هایی باید روند فعلی و عملکرد فعلی جشنواره جهانی فیلم فجر را ادامه داد؟

پژوهش حاضر در جمع‌آوری داده‌ها از روش کتابخانه‌ای و مصاحبه نیمه ساختاریافته بهره گرفته است. پژوهشگران، پس از مطالعه کتابخانه‌ای و دستیابی به حساسیت نظری، با استفاده از روش نمونه‌گیری گلوله برفی، با ۱۴ نفر از کارشناسان سینمایی تا حصول به کفایت نظری مصاحبه شد. این ۱۴ کارشناس سینمایی شامل تعدادی از مدیران جشنواره جهانی فیلم فجر، تعدادی از دبیران سابقه جشنواره بین‌المللی فیلم فجر، مدیران سینمایی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و تعدادی از منتقدان و کارشناسان سینما، می‌شوند که در ادامه مشخصات علمی و تخصصی مصاحبه‌شوندگان را در جدول زیر مشاهده می‌کنید:

جدول ۴. مشخصات علمی و تخصصی مصاحبه‌شوندگان

عنوان تخصصی کارشناس در پژوهش	تخصص یا فعالیت فعلی	سوابق
A	کارشناس سینما	معاون فرهنگی پیشین بنیاد سینمایی فارابی، روابط عمومی چندین دوره جشنواره بین المللی فیلم فجر و جشنواره بین المللی فیلم کودکان و نوجوانان، مدیر عامل پیشین انجمن سینمای جوانان ایران، نویسنده و بازیگر سینما و تلویزیون
B	منتقد سینما	منتقد و کارشناس سینما و عضو هیئت انتخاب اولین جشنواره جهانی فیلم فجر، نویسنده و مستندساز
C	مشاور ارشد سازمان سینمایی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	دبیر ۶ دوره جشنواره بین المللی فیلم فجر، دبیر ۶ دوره جشنواره بین المللی فیلم کودکان و نوجوانان، مدیرعامل بنیاد سینمایی فارابی (سال‌های ۸۱-۸۵)، دبیر سومین جشنواره بین المللی فیلم شهر، مجری طرح فیلم «محمد رسول الله (ص)»
D	پخش کننده بین المللی فیلم	پخش کننده و کارشناس مسائل بین المللی سینما، راه اندازی و مدیریت بخش «مستقل های ایرانی» جشنواره فیلم های آسیایی رم (Rome)، محقق و روزنامه نگار حوزه سینما
E	مدیرکل دفتر جشنواره ها و همکاری های بین الملل سازمان سینمایی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	مدیرعامل پیشین مدرسه ملی سینما، مدیرکل دفتر مطالعات، توسعه دانش و مهارت های سینمایی در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (سال ۹۲ - ۹۴)، عضو شورای سیاست گذاری جایزه سال پژوهش سینمایی، استاد دانشکده مطالعات جهان دانشگاه تهران
F	جانشین دبیر علمی جشنواره جهانی فیلم فجر	معاون بین الملل دانشگاه صداوسیما، مدیر سابق گروه اجتماعی شبکه ۵ سینما، مدیر سابقه تامین برنامه شبکه نمایش سینما، نماینده سابق سازمان صداوسیما برای انتخاب فیلم، سریال و مستند در بازارها و جشنواره های بین المللی از جمله MIPDOC، MIPTV، MIPCOM، فرانسه، EFM، آلمان، IDFA، هلند، DISCOP، مجارستان و SHOWCASE انگلستان
G	کارشناس سینما	دبیر دوره های بیست و ششم و بیست و هفتم جشنواره بین المللی فیلم فجر، مدیرعامل پیشین بنیاد سینمایی فارابی (۱۳۸۶-۱۳۸۸)، داور بخش بین الملل دوره های ۲۴ و ۲۵ جشنواره فیلم فجر، مدیر هیات سینمای ایران در فستیوال فیلم کن ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸، مدیر هیات سینمای ایران در فستیوال فیلم برلین (Berlin) ۱۳۸۷
H	معاون بین الملل جشنواره جهانی فیلم فجر	مدیر امور بین الملل بنیاد سینمایی فارابی از سال ۱۳۷۶ تا ۱۳۹۱، بنیان گذار و مدیر بازار فیلم بین المللی جشنواره فیلم فجر از سال ۱۳۷۶ تا ۱۳۹۱، عضو هیئت داوران جشنواره کودکان قاهره در مصر، جشنواره زردآلوی طلایی ارمنستان، جشنواره بین المللی فیلم های مستند الجزیره در قطر

I	دبیر جشنواره جهانی فیلم فجر	مدیرعامل پیشین خانه سینما، کارگردان و تهیه‌کننده سینما، برنده ۷ سیمرغ بلورین جشنواره بین‌المللی فیلم فجر، برنده جایزه بهترین فیلم چهلمین هفته منتقدان جشنواره فیلم کن (۲۰۰۱)، برنده جایزه بهترین فیلم و کارگردانی جشنواره بین‌المللی فیلم شانگهای (Shanghai) (۲۰۱۹)
J	منتقد سینما	منتقد بین‌المللی سینما و منتقد ارشد بخش نقد بین‌الملل هالیوود ریپورتر (The Hollywood Reporter)
K	پژوهشگر و مدرس سینما	رئیس سابق انجمن منتقدان سینمای ایران، روزنامه‌نگار و منتقد سینمایی، نویسنده و مستندساز
L	منتقد سینما	مجری سابق برنامه سینمایی هفت، مجری نشست‌های جشنواره فیلم فجر، دبیر سابقه گروه فرهنگ و هنر روزنامه رسالت و خبرگزاری فارس
M	خبرنگار سینمایی	خبرنگار خبره و کارشناس سینما
N	استاد دانشگاه	دانشیار مطالعات رسانه و مدیر «برنامه هنرها و جامعه» در دانشگاه اوترخت هلند

در مرحله تحلیل داده نیز از روش‌های تحلیل مضمون جهت استخراج و شناسایی راهکارهای مرجع‌سازی جشنواره جهانی فیلم فجر و از روش تحلیل اهمیت و عملکرد (IPA) جهت تعیین میزان اهمیت و عملکرد هر یک از راهکارها استفاده شده است.

فرآیند تحلیل مضمون زمانی آغاز می‌شود که پژوهشگر الگوهای معنی‌دار و موضوعاتی که جذابیت بالقوه دارند را مورد نظر قرار می‌دهد. این فرآیند شامل یک رفت و برگشت، بین مجموعه داده‌ها و خلاصه‌های کدگذاری شده و تحلیل داده‌هایی است که به‌وجود می‌آیند. نگارش تحلیل از همان مرحله اول شروع می‌شود. تحلیل مضمون فراگردی بازگشتی است که در آن حرکت به عقب و جلو در بین مراحل ذکر شده وجود دارد. (Braun and Clarke, 2007,7). در این پژوهش از روش پیشنهادی براون و کلارک برای تحلیل مضمون استفاده شده که فرآیندی گام به گام و جامع جهت تحلیل مضمون است. گام‌های تحلیل مضمون که در پژوهش حاضر بر طبق آن عمل شده عبارت است از: آشنایی با داده‌ها؛ ایجاد کدهای اولیه؛ جستجوی مضمون‌ها؛ بازبینی مضمون‌ها؛ تعریف و نام‌گذاری مضمون‌ها؛ تهیه گزارش. در جدول ۵، نمونه‌ای از فرایند تحلیل مضمون آورده شده است.

جدول ۵. نمونه‌ای از فرایند تحلیل مضمون

پایه	مضامین سازمان دهنده	فراگیر
اهمیت دیپلماسی فرهنگی در جشنواره‌ها	جشنواره ابزار دیپلماسی فرهنگی	تعیین رویکردهای اخلاقی، تمدنی، فکری و سیاسی جشنواره
فرهنگ‌فروشی از طریق جشنواره‌ها		
لزوم تناسب جشنواره فجر با دیدگاه انقلاب اسلامی		
ایجاد فضایی تازه برای فیلمسازان مخالف جریان فیلمسازی غرب		
عدم وابستگی اثرگذاری به استانداردهای رسمی	اثرگذاری مهم‌تر از رعایت استانداردها	
تاثیر منفی نمایش اول فیلم‌ها بر برخی جشنواره‌ها		
جشنواره‌های الف لزوماً جشنواره اثرگذاری نیستند		

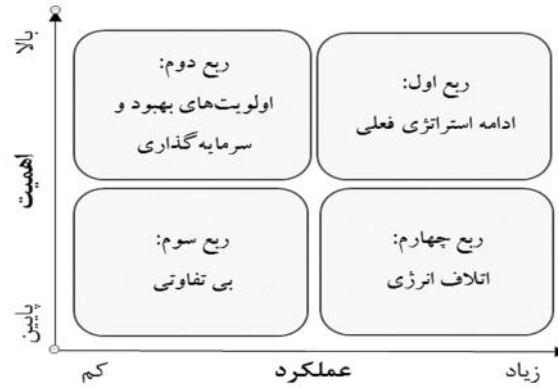
فرایند مصاحبه و تحلیل داده‌ها تا تحقق کفایت نظری ادامه یافت، به این معنی که ادامه پژوهش تغییری در مضامین پایه و یا مضامین سازمان دهنده ظهور یافته حین تحقیق، در پی نداشته باشد. جدول زیر چگونگی تحقق این معیار در پژوهش حاضر را نشان می‌دهد.

جدول ۶: فرایند ظهور مضامین پایه و مضامین سازمان دهنده تا مرز کفایت نظری

ردیف	تعداد نکات کلیدی	تعداد مضامین پایه	ظهور مضامین پایه جدید	ظهور مضامین سازمان دهنده جدید	تکمیل مضامین سازمان دهنده پیشین
A	۲۷	۲۶	۲۶	۲۱	—
B	۲۵	۲۳	۱۶	۸	۵
C	۳۵	۳۰	۲۱	۶	۵
D	۲۷	۲۶	۱۶	۴	۹
E	۲۸	۲۷	۲۱	۳	۱۰
F	۳۳	۳۳	۲۲	۲	۱۱
G	۲۰	۱۸	۱۴	۱	۵
H	۳۲	۳۰	۱۲	—	۶
I	۳۲	۲۸	۷	—	۷
J	۲۳	۲۰	۵	—	۴
K	۲۲	۱۸	۶	—	۳
L	۱۸	۱۷	۸	—	۷

–	–	–	۲۲	۲۸	M
–	–	–	۱۷	۱۸	N

فرایند ظهور ۱۷۵ مضمون پایه و ۴۵ مضمون سازمان دهنده از مجموع ۳۶۸ نکته کلیدی به تفکیک مصاحبه ها در جدول فوق ارائه شده است. همانطور که مشخص است، پس از مصاحبه هفتم روند ظهور مضامین سازمان دهنده جدید متوقف شد و همچنین در طی دو مصاحبه سیزدهم و چهاردهم هیچ گونه تغییری در جریان مضامین پایه و مضامین سازمان دهنده شکل گرفته در جریان تحقیق حاصل نشد که این موضوع به معنای تحقق معیار «کفایت نظری» است. در نهایت با تحلیل و دسته‌بندی مضامین سازمان‌دهنده، ۲۰ مضمون فراگیر که در واقع همان راهکارهای مرجع‌سازی جشنواره جهانی فیلم فجر هستند، به دست آمد در این مرحله جهت تحلیل اهمیت-عملکرد (Importance Performance Analysis (IPA)، مجدداً به افراد خبره در جدول ۴، مراجعه شد. توضیح این‌که تحلیل اهمیت-عملکرد، ابزار مؤثری برای ارزیابی موقعیت رقابتی سازمان، شناسایی فرصت‌های پیشرفت و نیز طراحی استراتژی‌های بازاریابی و ارائه خدمت هدفمند است. از طریق تشکیل ماتریس دوبعدی که محور عمودی آن ادراک مشتریان از عملکرد (کیفیت) هر ویژگی و محور افقی آن اهمیت آن ویژگی در تصمیم‌گیری مشتریان را نشان می‌دهد، می‌توان پیشنهادهای مؤثری را برای مدیران ارائه کرد. این ماتریس دو بعدی را ماتریس اهمیت-عملکرد می‌نامند. از آنجا که تحلیل جداگانه داده‌های بعد عملکرد و بعد اهمیت، به‌ویژه زمانی که هر مجموعه داده‌ها، همزمان مورد مطالعه قرار می‌گیرند ممکن است معنادار نباشد، لذا داده‌های مربوط به سطح اهمیت و عملکرد شاخص‌ها روی شبکه‌ای دوبعدی که در آن محور y نشانگر بعد اهمیت و محور x نشانگر بعد عملکرد است نشان داده می‌شوند (شکل ۱). این شبکه دو بعدی ماتریس اهمیت/عملکرد یا ماتریس IP نامیده می‌شود. نقش ماتریس IP که در واقع از چهار قسمت یا ربع تشکیل شده و در هر ربع استراتژی خاصی قرار دارد، کمک به فرایند تصمیم‌گیری است. از این ماتریس برای شناخت درجه اولویت راهکارها برای بهبود استفاده می‌شود.

شکل ۱. شمای کلی ماتریس اهمیت- عملکرد

براساس اینکه هر راهکار چه میزان اهمیت دارد (وضعیت مطلوب) و عملکرد سازمان در زمینه این راهکار در چه حد است (وضعیت موجود) چهار ربع قابل تشخیص است. (Raymond, Tat choi, 2000)

- ربع اول (حیطه قابل قبول): عملکرد بالا- اهمیت بالا؛
- ربع دوم (حیطه ضعف): عملکرد پایین- اهمیت بالا؛
- ربع سوم (حیطه بی تفاوتی): عملکرد پایین- اهمیت پایین؛
- ربع چهارم (حیطه اتلاف): عملکرد بالا- اهمیت پایین.

۵. یافته‌های پژوهش

یافته‌های پژوهش در دو بخش تحلیل مضمون و تحلیل اهمیت-عملکرد مورد بررسی قرار گرفتند که موارد استخراج شده از بخش تحلیل مضمون در نهایت با استفاده روش اهمیت-عملکرد اولویت‌بندی شدند تا شرایط برای پاسخگویی به سوالات اصلی و رفعی تحقیق فراهم شود.

۱.۵ پاسخ به پرسش اصلی پژوهش

اصلی ترین سوال این پژوهش «تعیین راهکارهای مرجع سازی جشنواره جهانی فیلم فجر» بود. سؤالی که پژوهشگران توانستند پس از انجام مصاحبه با کارشناسان و تحلیل داده های حاصل از این گفت و گوها با استناد به روش تحلیل مضمون از میان نظرات و آرا کارشناسان، استخراج نمایند. این راهکارها، در میانه تحلیل اهمیت عملکرد مطابق جدول ۷، اولویت بندی گردید.

جدول ۷. شبکه مضامین، راهکارهای مستخرج و اولویت بندی آنها

اولویت	SW _j	OW _j	مضامین فراگیر (راهکارهای مستخرج)	مضامین سازمان دهنده	ردیف
۲	۰.۰۷۹۰	۴۶.۵۳۴	تعیین رویکردهای اخلاقی، تمدنی، فکری و سیاسی جشنواره	تعیین هویت فکری و فرهنگی	۱
				جشنواره ابزار دیپلماسی فرهنگی	
				رویکردهای سیاسی	
				تعریف هویت اخلاقگرا برای جشنواره	
				اثرگذاری مهم تر از رعایت استانداردها	
				انتخاب رویکردهای جهان شمول	
ارائه الگوی تمدنی و زیستی					
۹	۰.۰۵۷۶	۳۳.۲۰۱	بهره گیری از اصالت و هویت سینمای ملی برای ارتقا جشنواره	پشتوانه سینمای ملی برای جشنواره	۲
۴	۰.۰۶۵۷	۳۷.۸۶۰	اتخاذ سیاست های حرفه ای، جامع و باثبات برای مدیریت جشنواره	سیاست های مدیریتی جشنواره	۳
				نامگذاری مناسب	
				ثبات مدیریتی	
				زمان برگزاری جشنواره	
				تیم سیاست گذاری معتبر جشنواره	
فرصت تنوع قالبی محصولات					
۱۷	۰.۰۲۵۷	۱۴.۸۱۴	زمینه سازی جهت حضور ستاره ها و چهره های معتبر سینمای جهان	استفاده از ظرفیت حضور چهره های سرشناس سینما	۴
۱۱	۰.۰۵۲۳	۳۰.۱۳۲	ایجاد سازوکارهای ارتباطی میان تولیدکنندگان،	شبکه سازی میان چرخه تولید و پخش فیلم	۵
				اثرگذاری در چرخه تولید فیلم	

ارائه نگاهت راه کارهای مرجعیت جشنواره ... (احسان سالمی و دیگران) ۲۶۳

			سرمایه‌گذاران و پخش کنندگان فیلم	فرصت تولید مشترک	
۶	۰.۰۶۳۰	۳۶.۳۰۶	برگزاری بازار جامع، مدرن و متنوع فیلم	جامعیت و کیفیت بازار فیلم جشنواره بازار مدرن و حرفه‌ای فیلم تنوع بخشی به بازار با رویدادهای جانبی	۶
۳	۰.۰۶۹۹	۴۰.۲۹۸	زمینه‌سازی حضور فیلمسازان مبتنی بر پیوند جغرافیایی و یا اعتقادی با سیاست‌های جشنواره	استفاده از ظرفیت منطقه‌ای میزبان فرصت هم‌آرمانی با کشورهای دیگر	۷
۱۴	۰.۰۳۵۲	۲۰.۲۸۸	نمایش اول بین‌المللی یا منطقه‌ای فیلم‌های جشنواره	نمایش اول فیلم	۸
۱۵	۰.۰۳۴۷	۲۰.۰۰۷	تمرکز جشنواره بر سینمای هنری و خلاف جریان تجاری سینما	حمایت از سینمای هنری	۹
۱۶	۰.۰۲۶۸	۱۵.۴۶۰	برگزاری رویدادهای جنبی کاربردی و متنوع	فرصت تضارب و تنوع آرا جذابیت بخش‌های جنبی	۱۰
۸	۰.۰۶۱۵	۳۵.۴۳۲	ارتقا جایگاه حرفه‌ای و هنری فیلمسازان	اعتباربخشی جشنواره به فیلم و فیلمساز ایجاد بستر معرفی سینما کشورهای کمتر دیده شده استعدادیابی سکوی پرش استعدادها	۱۱
۱	۰.۰۹۱۴	۵۲.۶۹۰	حضور فیلم‌ها و فیلمسازان نامدار در جشنواره	اثر حضور فیلم‌های مهم	۱۲
۵	۰.۰۶۳۸	۳۶.۷۵۸	ممیزی مشارکتی و حداقلی فیلم‌های جشنواره	جایگاه ممیزی در جشنواره	۱۳
۷	۰.۰۶۱۷	۳۵.۵۸۸	ظهور و بروز رسانه‌ای و سینمایی جشنواره	پوشش رسانه‌ای گسترده حمایت منتقدان بین‌المللی	۱۴
۱۸	۰.۰۲۱۸	۱۲.۶۱۲	برگزاری منظم و پیوسته	قدمت برگزاری	۱۵
۱۲	۰.۰۵۲۲	۳۰.۱۰۲	تبدیل جشنواره به یک دغدغه ملی و میهنی	حمایت داخلی از جشنواره استقبال عمومی از جشنواره	۱۶
۱۳	۰.۰۴۷۶	۲۷.۴۶۸	فراهم کردن فرصت طرح ایده‌ها و فناوری‌های نو	تبادل تکنولوژیک فرصت طرح ایده‌های نو	۱۷
۱۹	۰.۰۲۰۷	۱۱.۹۶۸	افزایش نقش نهادهای	غیردولتی بودن جشنواره	۱۸

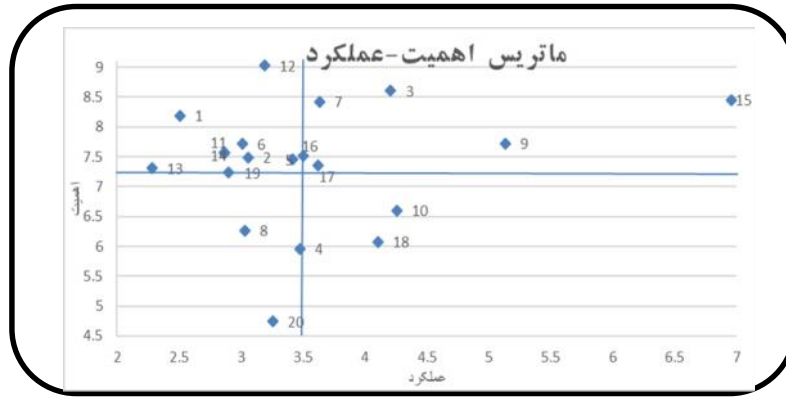
			خصوصی و اسپانسرهای معتبر در برگزاری جشنواره	اعتبار اسپانسرها	
۱۰	۰.۰۵۴۵	۳۱.۳۹۵	کاهش تنش‌های سیاسی و اقتصادی ایران در عرصه بین‌الملل	شرایط بین‌المللی کشور میزبان	۱۹
۲۰	۰.۰۱۲۲	۷.۰۷۸	ارائه خدمات رفاهی باکیفیت در بستر مکانی متناسب با رویکرد جشنواره	استفاده از ظرفیت توریستی میزبان نظم و کیفیت خدمات اجرائی جشنواره	۲۰

۲.۵ پاسخ به سؤال فرعی اول پژوهش

پرسش فرعی اول این پژوهش پیرامون بررسی عملکرد جشنواره جهانی فیلم فجر در ارتباط با راهکارهای مؤثر بر مرجع‌سازی این جشنواره بود؛ از بررسی نظرات و آرا کارشناسان و مدیران سینمایی در مصاحبه‌ها مشخص شد که جشنواره جهانی فیلم فجر برای رسیدن به نقطه مطلوب فعالیت‌های خود به عنوان یک جشنواره مؤثر و مرجع باید ۲۰ راهکار را به عنوان عامل اصلی رشد و پیشرفت خود مورد توجه قرار دهد.

در شکل ۲، میزان اهمیت عملکرد هر یک از راهکارها نشان داده شده است. راهکارهای «اتخاذ سیاست‌های حرفه‌ای، جامع و باثبات برای مدیریت جشنواره»؛ «زمینه‌سازی حضور فیلمسازان مبتنی بر پیوند جغرافیایی و یا اعتقادی با سیاست‌های جشنواره»؛ «تمرکز جشنواره بر سینمای هنری و خلاف جریان تجاری سینما»؛ و «فراهم کردن فرصت طرح ایده‌ها و فناوری‌های نو» در ناحیه قابل قبول بوده و از عملکرد بالا و البته اهمیت بالا از منظر خبرگان برخوردار هستند؛ بر این اساس، وضع موجود در خصوص این راهکارها باید حفظ شود.

۳.۵ پاسخ به سوال فرعی دوم پژوهش

شکل ۲. ماتریس اهمیت عملکرد راهکارهای مؤثر بر مرعع سازی جشنواره جهانی فیلم فجر

پرسش دوم فرعی پژوهش درباره این موضوع است که «در چه زمینه‌هایی باید با کاهش عملکرد از ائتلاف منابع جشنواره فیلم فجر جلوگیری شود؟»؛ پاسخ این پرسش را می‌توان با نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها از طریق ماتریس اهمیت-عملکرد داد. براین اساس راهکارهای برگزاری رویدادهای جنبی کاربردی و متنوع (نقطه شماره ۱۰) و افزایش نقش نهادهای خصوصی و اسپانسرهای معتبر در برگزاری جشنواره (نقطه شماره ۱۸) در محدود ائتلاف منابع قرار گرفته‌اند. به این معنا که در این محدوده راهکارهایی قرار دارند که از نظر کارشناسان دارای اهمیت کمتری برای سرمایه‌گذاری بر آن‌ها هستند در حالی که عملکرد پیرامون این راهکارها زیاد است؛ در این شرایط ادامه وضعیت فعلی در ارتباط با این شاخص‌ها منجر به هدررفت منابع می‌شود؛ پس برگزارکنندگان و سیاستگذاران جشنواره جهانی فیلم فجر در ادامه مسیر فعالیت این رویداد فرهنگی و هنری باید از صرف منابع بیش‌تر برای این بخش جلوگیری کنند و منابع را به رشد و ارتقاء دیگر راهکارها اختصاص دهند.

۴.۵ پاسخ به سوال فرعی سوم پژوهش

پرسش سوم فرعی پژوهش درباره این موضوع است که «برگزارکنندگان جشنواره جهانی فیلم فجر در چه زمینه‌هایی باید منابع بیشتری را اختصاص بدهند؟» پاسخ به این پرسش را

نیز می‌توان همچون پرسش قبلی با استناد به نتایج تجزیه و تحلیل نظرات کارشناسان از طریق ماتریس اهمیت-عملکرد داد. براین اساس راهکارهای «تعیین رویکردهای اخلاقی، تمدنی، فکری و سیاسی جشنواره» (نقطه ۱)، «بهره‌گیری از اصالت و هویت سینمای ملی برای ارتقا جشنواره» (نقطه ۲)، «ایجاد سازوکارهای ارتباطی میان تولیدکنندگان، سرمایه‌گذاران و پخش‌کنندگان فیلم» (نقطه ۵)، «برگزاری بازار جامع، مدرن و متنوع فیلم» (نقطه ۶)، «ارتقاء جایگاه حرفه‌ای و هنری فیلمسازان» (نقطه ۱۱)، «حضور فیلم‌ها و فیلمسازان نامدار در جشنواره» (نقطه ۱۲)، «ممیزی مشارکتی و حداقلی فیلم‌های جشنواره» (نقطه ۱۳)، «ظهور و بروز رسانه‌ای و سینمایی جشنواره» (نقطه ۱۴)، «تبدیل جشنواره به یک دغدغه ملی و میهنی» (نقطه ۱۶)، «کاهش تنش‌های سیاسی و اقتصادی ایران در عرصه بین‌المللی» (نقطه ۱۹) در ربع بالا سمت چپ ماتریس یعنی در بخشی قرار می‌گیرد که اهمیت بالا و عملکرد پایینی دارد. راهکارهای قرار گرفته در این بخش باید در اولویت‌های بهبود و سرمایه‌گذاری سازمان قرار بگیرند.

اغلب راهکارهای استخراج شده در این بخش به نوعی با ویژگی‌های لازم برای تبدیل سایر جشنواره‌های فیلم به یک جشنواره فیلم معتبر که در ادبیات نظری تحقیق و با استناد به منابع کتابخانه‌ای و مقالات به آن‌ها گردآوری شده بود، مطابقت دارند؛ البته در این میان برخی از راهکارها به شرایط خاص سیاسی و فرهنگی و اقتصادی ایران در عرصه بین‌المللی مرتبط است.

کارشناسان در موارد مختلفی به عدم همبستگی داخلی و هماهنگی لازم میان سازمان‌های مختلف برای برگزاری باکیفیت جشنواره جهانی فیلم فجر اشاره کردند. همچنین مسئله تحریم‌های اقتصادی و بین‌المللی نیز از دیگر شرایط خاصی است که بهبود وضعیت آن می‌تواند در تبدیل جشنواره جهانی فیلم فجر به یک جشنواره موثر باشد.

۵.۵ پاسخ به سوال فرعی چهارم پژوهش

پرسش چهارم فرعی پژوهش درباره این موضوع است که «در چه زمینه‌هایی باید روند فعلی و عملکرد فعلی جشنواره جهانی فیلم فجر را ادامه داد؟»؛ پاسخ به این پرسش را نیز می‌توان همچون پرسش‌های قبلی با استناد به نتایج تجزیه و تحلیل نظرات کارشناسان از طریق ماتریس اهمیت-عملکرد داد.

در ارتباط با این پرسش با دو دسته از راهکارها مواجه هستیم. دسته اول راهکارهایی هستند که هم اهمیت بالایی دارند و هم عملکرد بالایی دارند و در این شرایط وضعیت جشنواره نسبت به این راهکارها مناسب است و باید کار را به همین شکل ادامه دهد. اما دسته دوم راهکارهایی هستند که اهمیت پایین و عملکرد پایین دارند و در این شرایط بهترین سیاست برای سازمان بی تفاوتی نسبت به این راهکارهاست.

براین اساس، راهکارهای «اتخاذ سیاست‌های حرفه‌ای، جامع و اثبات برای مدیریت جشنواره» (نقطه ۳)، «زمینه‌سازی حضور فیلمسازان مبتنی بر پیوند جغرافیایی و یا اعتقادی با سیاست‌های جشنواره» (نقطه ۷)، «تمرکز جشنواره بر سینمای هنری و خلاف جریان تجاری سینما» (نقطه ۹)، «برگزاری منظم و پیوسته» (نقطه ۱۵)، «فراهم کردن فرصت طرح ایده‌ها و فناوری‌های نو» (نقطه ۱۷) در منطقه‌ای قرار دارند که هم اهمیت راهکارها بالاست و هم عملکرد جشنواره جهانی فیلم فجر خوب بوده است؛ پس در این محدوده راهکارها باید با همان استراتژی فعلی به کار خود ادامه بدهند.

راهکارهای «زمینه‌سازی جهت حضور ستاره‌ها و چهره‌های معتبر سینمای جهان» (نقطه ۴)، «نمایش اول بین المللی یا منطقه‌ای فیلم‌های جشنواره» (نقطه ۸) و «ارائه خدمات رفاهی باکیفیت در بستر مکانی متناسب با رویکرد جشنواره» (نقطه ۲۰) جزو مواردی هستند که اولویتی پایین دارند چرا که هم اهمیت آن‌ها کم است و هم عملکرد سازمان نسبت به آن‌ها کم است و در این شرایط باید نسبت به آن‌ها بی تفاوت بود.

۶. بحث، نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادات

در خصوص نوآوری در نتایج پژوهش، مقایسه یافته‌های پژوهش با شاخص‌های فیآپف در رتبه‌بندی جشنواره، راهگشاست. توضیح این‌که بخشی از راهکارهای مستخرج در این تحقیق با عواملی که پیش از این، محققان، به عنوان عوامل موثر بر مرجع‌سازی جشنواره‌های فیلم و در قالب مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای گردآوری کرده بودن، مشابهت داشت. برای نمونه در شاخصه‌های اعلام شده از سوی انجمن تهیه کنندگان سینما (FIAPF) به عنوان عالی‌ترین نهاد رتبه‌بندی جشنواره‌های فیلم در جهان شاخصه‌های وجود دارد که به لحاظ مضمونی با راهکارهای حاصل از گفتگو با کارشناسان در این تحقیق، هم‌معنا و مفهوم هستند.

جدول ۸. شباهت شاخصه‌های رتبه‌بندی جشنواره‌ها توسط FIAPF و شاخصه‌های حاصل از تحقیق

ردیف	شاخصه‌های FIAPF برای رتبه‌بندی	برخی راهکارهای حاصل از تحقیق
۱	تنوع بین‌المللی در زمینه حضور فیلم‌ها و فیلمسازان در جشنواره	حضور فیلم‌ها و فیلمسازان نامدار در جشنواره
۲	وجود نشانه‌هایی از تاثیر و حمایت جشنواره از صنعت فیلمسازی محلی آن کشور یا منطقه	زمینه‌سازی حضور فیلمسازان مبتنی بر پیوند جغرافیایی و یا اعتقادی با سیاست‌های جشنواره
		بهره‌گیری از اصالت و هویت سینمای ملی برای ارتقا جشنواره
۳	اقدامات شدید برای جلوگیری از سرقت و یا غیرقانونی کپی کردن فیلم‌ها تضمین بیمه بودن تمام نسخه‌های فیلم‌های حاضر در جشنواره در برابر ضرر، سرقت و یا آسیب	اتخاذ سیاست‌های حرفه‌ای، جامع و اثبات برای مدیریت جشنواره
۴	رعایت استانداردهای بین‌المللی در زمینه انتشار کاتالوگ‌ها و برنامه‌های جشنواره و مدیریت اطلاع‌رسانی رویدادهای مربوط به آن جشنواره فیلم امکانات خوب برای خدمت به خبرنگاران مطبوعات بین‌المللی	ظهور و بروز رسانه‌ای و سینمایی جشنواره

البته با در نظر گرفتن این نکته که جشنواره جهانی فیلم فجر در ایران برگزار می‌شود و برگزاری یک رویداد بین‌المللی در داخل کشور، دارای شرایط و محدودیت‌های داخلی و خارجی است، برخی از راهکارهای مستخرج از آرا و نظرات کارشناسان تطابق چندانی با شاخصه‌های مرسوم برای رتبه‌بندی جشنواره‌های فیلم در سایر نقاط جهان ندارد؛ چرا که این راهکارها با توجه به اقتضائات داخل کشور و شرایط بین‌المللی ایران مطرح شده است. به عنوان مثال یکی از شاخصه‌های اصلی اغلب جشنواره‌های رتبه «A» در جهان توجه به حضور هر چه بیشتر ستاره‌های سینما برای افزایش اعتبار جشنواره از طریق پخش فیلم‌های تجاری یا حضور آن‌ها به عنوان مهمان یا داور در جشنواره است؛ در حالی که بنابر نظر قاطبه کارشناسان در تحقیق این عامل از میان ۲۰ عامل استخراج شده مؤثر بر مرجع‌سازی جشنواره جهانی فیلم فجر در رتبه ۱۷ام قرار می‌گیرد که نشان‌دهنده اولویت کم آن برای سرمایه‌گذاری و توجه مسئولان جشنواره جهانی فیلم فجر است.

همان‌طور که از نتایج حاصل از ماتریس اهمیت-عملکرد مشخص است، «زمینه‌سازی حضور فیلمسازان مبتنی بر پیوند جغرافیایی و یا اعتقادی با سیاست‌های جشنواره» به عنوان

سومین راهکار اولویت‌دار برای مرجع‌سازی جشنواره جهانی فیلم فجر مورد نظر کارشناسان قرار گرفته است؛ راهکاری که علاوه بر تاکید بر استفاده از ظرفیت جهان اسلام (زمینه‌سازی حضور فیلمسازان مبتنی بر پیوند اعتقادی با سیاست‌های جشنواره) بر استفاده از پیوندهای جغرافیایی (کشورهای منطقه) نیز تاکید می‌کند. البته این به معنای برگزاری جشنواره با رویکرد صرفاً منطقه‌ای نیست چرا که براساس نظر کارشناسان این راهکاره باید تبدیل به یکی از مزیت‌های نسبی جشنواره شود نه آن که با اتخاذ این سیاست فرصت حضور فیلمسازان دیگر کشورهای جهان که ممکن است به لحاظ گفتگویی و جهان‌بینی با آرمان‌های جشنواره جهانی فیلم فجر هم فکر باشند را از حضور در این رویداد محروم کنیم. برای نمونه در مصاحبه ششم نظر کارشناس بر این است: «هر دو رویکرد منطقه‌ای و جهانی می‌توانند به شکل همزمان و در کنار هم پیش بروند. به شرط اینکه برای آن برنامه وجود داشته باشد.» (نکته کلیدی ۳۰ از مصاحبه F) یا در نمونه‌ای دیگر در نکته ۱۶ از مصاحبه I نظر کارشناس درباره استفاده همزمان از ظرفیت منطقه‌ای و جهانی جشنواره‌ای همچون جشنواره جهانی فیلم فجر می‌گوید: «جشنواره‌ها می‌توانند پل ارتباطی میان سینمای دنیا و سینمای هر منطقه باشند.»؛ همچنین در نکته کلیدی ۲ از مصاحبه L مصاحبه‌شونده معتقد است: «ما باید در جشنواره فیلم فجر، نگاه جهانی داشته باشیم ولی به سینمای منطقه هم توجه ویژه داشته باشیم و از آن برای پیشرفت سینمای منطقه و کشورمان استفاده کنیم.»

البته کارشناسان برای استفاده از ظرفیت‌های منطقه‌ای جشنواره نیز به نکات مهمی اشاره کردند؛ برای نمونه در نکته کلیدی ۱۷ از مصاحبه H، مصاحبه‌شونده یکی از شرایط اصلی استفاده از ظرفیت منطقه‌ای میزبان برای ارتقا جایگاه جشنواره را «توجه به مسائل روز به ویژه مسائل منطقه» می‌داند و ویژگی توجه به مسائل روز منطقه را عامل افزایش اثرگذاری جشنواره و تبدیل آن به یک جشنواره مرجع به حساب می‌آورد. کارشناسان در این تحقیق راهکارهایی همچون «تاسیس فرهنگستان علوم و هنرهای سینمایی آسیایی برای آشنایی فیلمسازان قاره کهن با جشنواره‌های فیلم منطقه» (نکته کلیدی ۲۹ از مصاحبه H) و «فجر می‌تواند افتتاح‌کننده فیلم‌های مهم در منطقه باشد» (نکته کلیدی ۱۰ از مصاحبه J) را برای استفاده بیشتر از ظرفیت منطقه‌ای جشنواره جهانی فیلم فجر و تبدیل آن به یک جشنواره مرجع مورد ارائه کردند.

بر مبنای یافته‌های پژوهش، پیشنهادات در دو سطح کاربردی و پژوهشی به شرح ذیل ارائه می‌شود:

۱.۶ پیشنهادات کاربردی

۱. اصلی‌ترین پیشنهاد پژوهش اصلاح رویه فعلی جشنواره جهانی فیلم فجر با استفاده از عوامل به دست آمده در این تحقیق برای تبدیل این جشنواره به یک جشنواره فیلم مرجع است.

۲. یکی از مهمترین نکات موجود در متن صحبت‌های کارشناسان که در عوامل موثر بر مرجع‌سازی جشنواره جهانی فیلم فجر نیز به شکل غیرمستقیم و مستتر به آن پرداخته شده؛ پرهیز از دنباله‌روی جشنواره جهانی فیلم فجر از جشنواره‌های غربی است؛ به ویژه در زمینه تلاش برای حضور ستاره‌های سرشناس سینما یا تلاش برای نزدیک شدن به شکل ظاهری برگزاری رویدادهای غربی، این نکته باید در ادامه برگزاری این رویداد سرلوحه فعالیت برگزارکنندگان این رویداد قرار بگیرد.

۳. تعیین یک شورای سیاستگذاری ثابت از میان خبرگان و کارشناسان سینما با نظارت نهادهای بالادستی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی همچون شورای عالی انقلاب فرهنگی، برای مدت ۵ تا ۱۰ سال که با تغییر دولت‌ها و نگاه سیاسی و فرهنگی آن‌ها تغییر نکند و بتواند در زمینه اتخاذ سیاست‌های حرفه‌ای، جامع و باثبات برای مدیریت جشنواره پشتیبان این رویداد فرهنگی هنری باشد.

۴. تغییر زمان برگزاری جشنواره جهانی فیلم فجر به بخشی از سال که با جشنواره‌های اصلی فیلم در منطقه آسیا و جشنواره‌های بین‌المللی تقارن زمانی کمتری داشته باشد تا شرایط برای استقبال فیلمسازان از این جشنواره بیشتر شود.

۵. تغییر سیاست‌های جشنواره جهانی فیلم فجر در زمینه استفاده از ظرفیت‌های سینمای ملی ایران و استفاده از فیلم‌های باکیفیت تولید شده در هر سال به جای تمرکز بر نمایش آثار جامانده از بخش ملی این رویداد که می‌تواند مانع از حضور آثار کم‌کیفیت داخلی در این جشنواره و تضعیف جایگاه حرفه‌ای و هنری آن شود.

۶. تعیین ضوابط و چارچوب‌هایی مشخص برای ممیزی آثار حاضر در جشنواره با استفاده از نظر فیلمسازان و استفاده از مشارکت آن‌ها در زمینه ممیزی این آثار که می‌تواند شرایط را برای حضور فیلم‌ها و فیلمسازان بیشتر و متنوع‌تری را در جشنواره فراهم کند.
۷. تشکیل کمیته‌ای ملی برای فراهم کردن مقدمات برگزاری جشنواره جهانی فیلم فجر در طراز یک جشنواره بین‌المللی که بتواند وظیفه هماهنگی دستگاه‌های اجرایی و نظارتی کشور برای تسهیل در انجام امور این جشنواره و رفع کردن مشکلات آن را فراهم کند.
۸. افزایش تلاش نهادهای فعال در حوزه بین‌المللی کشور از جمله وزارت امور خارجه، نمایندگی ایران در سازمان ملل و سفرا و رایزنان فرهنگی ایران در سایر کشورها برای کاهش تنش‌های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی ایران با سایر کشورهای جهان در جهت خنثی‌سازی تبلیغات منفی رسانه‌های غربی علیه جمهوری اسلامی ایران و به طبع آن مهیا شدن شرایط تبدیل رویدادهای فرهنگی هنری همچون جشنواره جهانی فیلم فجر به یک جشنواره و رویداد مرجع که در طراز آرمان‌های انقلاب اسلامی برگزار می‌شود.
۹. فراهم کردن ظرفیت اکران عمومی آثار برگزیده و شاخص جشنواره جهانی فیلم فجر در داخل ایران و یا برخی از کشورهای منطقه که ایران در آن‌ها از نفوذ بالایی برخوردار است؛ در جهت ایجاد ارتباطی مستمر و قوی میان چرخه تولید فیلم و چرخه پخش آثار سینمایی که براساس راهکارهای به دست آمده از این پژوهش یکی از عوامل مهم در مرجع‌سازی جشنواره جهانی فیلم فجر است.
۱۰. افزایش تمرکز جشنواره جهانی فیلم فجر بر گسترش ظهور و بروز رسانه‌ای و سینمایی این رویداد در میان منتقدان و کارشناسان سینما و همچنین دستاران و علاقمندان این هنر برای تثبیت جایگاه آن در میان این گروه که اصلی‌ترین مخاطبان هر جشنواره فیلم به شمار می‌آیند.
۱۱. ایجاد ظرفیتی برای معرفی یا فروش سریال‌های روز جهان در کنار ظرفیتی ایجاد شده برای فیلم‌های حاضر در بخش بازار جشنواره که می‌تواند باعث تنوع فرمی و ظاهری این بخش شود.

۲.۶ پیشنهادات پژوهشی

۱. موضوع برگزاری جشنواره‌ها توسط نهادهای خصوصی و تاثیر منفی دولتی بودن جشنواره‌ها بر استقبال فیلمسازان بین‌المللی بحثی است که در این تحقیق نیز از زبان چندمورد از کارشناسان مطرح شد اما در نهایت در اولویت‌های پایین برای مرجع‌سازی این رویداد قرار گرفت. تحقیق در ارتباط با خط‌مشی‌های مالی جشنواره‌های مهم فیلم در جهان و میزان دولتی یا خصوصی بودن این جشنواره‌ها می‌تواند نتایج شفاف‌تری در ارتباط با میزان اثر این راهکار بر مرجع‌شدن یک جشنواره فیلم داشته باشد.
۲. مسئله اقتضائات نمایش اول فیلم‌ها در جشنواره در این تحقیق مورد اشاره برخی از کارشناسان قرار گرفت، «در رده الف جشنواره‌ها، رویدادهایی مانند مونترال، توکیو، قاهره، گوآ و مسکو قربانی سیاست نمایش اول فیلم شدند و بخش‌های مسابقه کم کیفیتی دارند.» یکی از پیشنهادات پژوهشی نگارنده این تحقیق، بررسی وضعیت جشنواره‌هایی است که در طی این سال‌ها قربانی سیاست نمایش اول فیلم شدند.
۳. پژوهش در ارتباط با وضعیت بازار فیلم و ویژگی‌های یک بازار فیلم معتبر و طراحی الگویی برای برگزاری بازار جشنواره جهانی فیلم فجر.
۴. بررسی چگونگی ایجاد بسترهایی مناسب برای طرح ایده‌های نو در جشنواره جهانی فیلم فجر و تبدیل این ایده‌های خام به مسائل کاربردی که بتواند باعث رشد حوزه فنی و تکنیکی سینما شود.

پی‌نوشت‌ها

۱. نگاشت (Map)، یک راه‌حل مناسب برای نمایش تصویری یا متنی از اجزاء، پیکربندی و ارتباطات بین اجزاء دانش مورد نظر است و موجب فهم دقیقی از موضوع، حتی برای افراد ناآشنا می‌شود. در واقع نگاشت یک نوع نقشه است. عموماً از «نگاشت» در برنامه‌ریزی‌های کلان و ملی برای ایجاد شناخت و فهم عمیق از یک موضوع و روند تغییرات آن استفاده می‌شود (اعرابی و متی، ۱۳۸۹).

۲. به فرانسوی: Fédération Internationale des Associations de Producteurs de Films

3.The_Pusan_International_Film_Festival_1996-
2005_South_Korean_cinema_in_local_regional_and_global_context

کتابنامه

- اسماعیلی اهمالی، اباصلت (۱۳۹۲). "بررسی رابطه کیفیت زندگی کاری و عملکرد کارکنان اداره کل امور مالیاتی استان مازندران"، پژوهشنامه مالیات، شماره نوزدهم، ص ۱۷-۱۹۶
- اعرابی، سیدمحمد، متی، حسین (۱۳۸۹). استراتژی تکنولوژی. خلیل قنبری، ۱۲/۴۰۶۵۸، تهران، انتشارات مهکامه
- بنت، اندی (۱۳۸۶) فرهنگ و زندگی روزمره، ترجمه: حسن چاوشیان و لیلا جوافشانی، چاپ: اول، محل انتشار: تهران، نشر اختران
- بیچرانلو. عبدالله (۱۳۸۹). "بررسی دیدگاه های فعالان و منتقدان سینمایی کشور درباره بیست و هشتمین جشنواره فیلم فجر". فصلنامه مطالعات فرهنگ - ارتباطات. سال ۱۳۸۹، دوره: ۱۱، شماره: ۹
- توکلی، حمید، جعفری، حوریه (۱۳۹۱). "برندسازی اینترنتی". انتشارات نامی نیک، سال ۱۳۹۵، محل انتشار: همایش بین المللی مدیریت نوین در افق ۱۴۰۴
- داوودی، ابوالحسن (۱۳۹۵، تیر ۲۲). "آسیب شناسی جشنواره فیلم فجر در مدرسه ملی سینما". پایگاه خبری، تحلیلی سینما سینما، بازیابی شده از <https://www.khabaronline.ir/news/555506>
- راووداد، اعظم، و تمنایی، امیرحسین (۱۳۹۲). "تحلیل رابطه سیاست های فرهنگی-سینمایی ایران با فیلم های معرفی شده به عنوان نماینده اسکار". فصلنامه تحقیقات فرهنگی، دوره ششم، شماره اول، ص ۸۱ تا ۱۰۳
- رهنما، فرید، "تأثیر جشنواره کن بر تحولات بیانی سینمای اروپا از ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۰" دانشکده سینماوتئاتر، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - دانشگاه هنر - دانشکده سینما و تئاتر - ۱۳۹۰
- سلیمانی، محمدعلی، "التقاط فرهنگی به اسم دیپلماسی فرهنگی"، منتشر شده در سایت تخصصی سینماپرس، <http://cinemapress.ir/news/111298> دسترسی به مطلب ۱۳۹۸/۲/۱۸
- سلطانی، علی محمد: پایگاه علمی فدراسیون سرآمدان علمی ایران <http://isef.ir> دسترسی به مطلب ۱۳۹۴/۱۱/۱۲
- شریعتی. خشنود. (۱۳۸۶). "جشنواره و انواع آن در جهان (نگاهی به جشنواره های هنری جهان)". فصلنامه آینه خیال شماره ۴. (۱۰ صفحه از ۹۸ تا ۱۰۷)
- صلح جو، طهماسب: "آینه در آینه (بازتاب عملکرد جشنواره بین المللی فیلم فجر در روند سینمای ایران)"، فارابی، دوره یازدهم، شماره چهارم (۱۳۸۱)

- لطیف پور، یوسف: کپی برابر اصل؛ "آیا جشنواره فیلم فجر به آسانی «بین المللی» می شود" (۱۳۹۴/۲/۷) منتشر شده در بخش فارسی سایت بی بی سی <http://www.bbc.com>
- لطیف پور، یوسف: "هم شرقی، هم غربی": جشنواره جهانی فیلم فجر در تهران (۱۳۹۶/۲/۶) منتشر شده در بخش فارسی سایت بی بی سی <http://www.bbc.com>
- میراحسان، احمد (۱۳۸۶). "جشنواره سینمایی و سینمای جشنواره ای". ماهنامه آینه خیال، شماره ۴، صفحه ۸۶ تا ۹۱
- محمدیان، محمود، ندایی، امیرحسین، گیاهی، یاسمن. (۱۳۹۱). "راهکارهای بهبود حضور در بازار بین المللی فیلم ایران". نشریه هنرهای زیبا- هنرهای نمایشی و موسیقی محرمی، جواد (۱۳۹۶)، فرهنگ و هنر، جوان آنلاین، بازیابی شده از <https://www.javanonline.ir/fa/news/847453>
- نجفی، مسعود (۱۳۹۱). "مرور سی دوره جشنواره فیلم فجر". انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی. نشر دیدار، نشر دوران
- هفته نامه حزب موفله اسلامی شما (۱۳۹۴، آذر ۲۱). "فیایف چیست؟". کد خبر، ۱۸۱۷۹، بازیابی شده از <http://www.shoma-weekly.ir/fa/news/18179>
- صائمی، سیدرضا: سینما به مثابه دیپلماسی فرهنگی، ۱۳۹۷/۲/۶، وبگاه جشنواره جهانی فیلم فجر <http://www.fajriff.com>
- گبرلو، محمد: "جشنواره فیلم فجر هویت خود را فراموش کرده است" (۱۳۹۷/۱۰/۲۴) خبرگزاری تسنیم. <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1397/10/24/1922810>

- Braun, V. & Clarke, V. (2006), "Using thematic analysis in psychology", *Qualitative Research in Psychology*, Vol. 3, No. 2, Pp. 77-101.
- Iordanova, Dina (2015) "The film festival as an industry node", *Media Industries*, Vol. 1, No. 3, 2015, p. 7-11
- Josephson, Amelia (2018) "The Economics of Film Festivals", <https://smartasset.com>, Accessed 19 June 2018
- Loist, S., & de Valck, M. (2010). "Film festivals/Film festival research: thematic, annotated bibliography." - 2nd ed.
- Raymond, K.S. C., Choi, T. (2000). "An importance-performance analysis of hotel selection factors in the Hong Kong hotel industry: a comparison of business and leisure travelers". *Tourism Management*, 21 (4): 363-377.
- SooJeong, Ahn (2008) "The Pusan International Film Festival 1996-2005: South Korean Cinema in Local", Regional, and Global Context, 2008, 14 May
- Thomas, Taylor; Kim, Young Hoon (2011) "A Study of Attendees' Motivations: Oxford Film Festival", <http://urc.kon.org>, Accessed 2011, 20 May